

ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНА СПРАВА: ВІД ВИТОКІВ ДО ВИКЛИКІВ СУЧАСНОСТІ

Наукові засади, еволюція захисту та боротьба за життя екосистем.

Більше, ніж охорона територій: Інтеграція науки, права та етики

Definition:

Комплексна науково-практична діяльність, спрямована на збереження біологічного та ландшафтного різноманіття.

Об'єкт дослідження:

- **Матеріальний:** Біота, ландшафти, ґрунти, геологічні утворення.
- **Ідеальний:** Морально-етичні норми, духовна та естетична цінність природи.

Мета:

Збереження генетичного різноманіття in-situ та підтримання екосистем як еталонів дикої природи для моніторингу глобальних змін.

Ідеологічний конфлікт: Абсолютна заповідність проти Раціонального використання

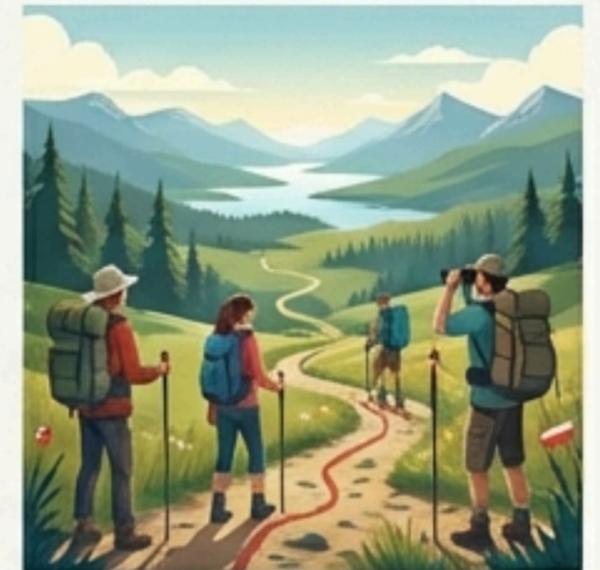
Концепція Абсолютної Заповідності (Г. Кожевніков)

Дика природа має право на існування без людини. Процеси повинні бути спонтанними. невтручання.

Антропоцентричний підхід

Природа як ресурс для науки, рекреації та просвіти. Створення Національних природних парків.

Сучасне Зонування

Дика природа має право на існування без людини. Процеси повинні бути спонтанними. Найвища форма управління — повне невтручання.

Антропогенна зона
(Стале використання)

Буферна зона
(Охорона)

Ядро
(Абсолют)

Створення Національних природних парків.

Еволюція свідомості: Від сакрального трепету до біосферного мислення

Титани української природоохорони

**Фрідріх Фальц-Фейн
(1863–1920)**

Засновник «Асканія-Нова» (1889). Вперше вилучив цілинний степ із випасу навечно. Піонер вольерного розведення.

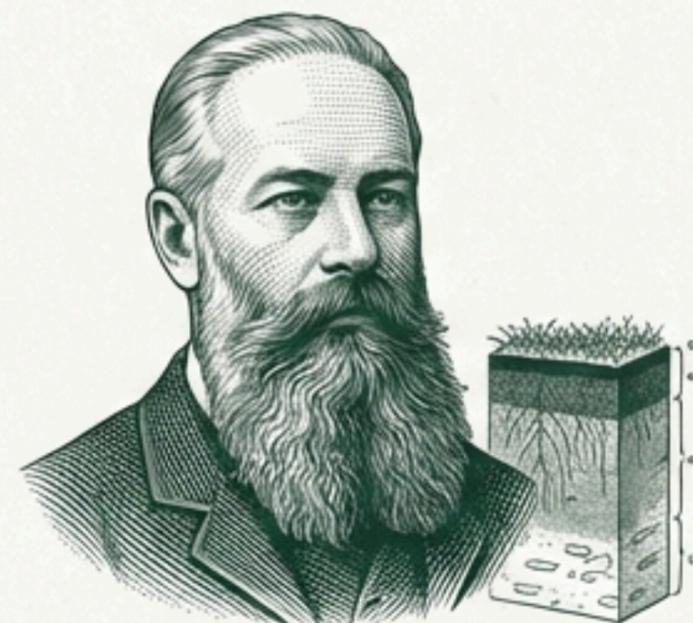
**Володимир Дідушицький
(1825–1899)**

Створив «Пам'ятку Пеняцьку» (1886) — перший у Європі лісовий резерват для збереження букового пралісу.

**Микола Шарлемань
(1887–1970)**

Архітектор природоохоронного законодавства УНР. Розробник концепції «Літопису природи».

**В.В. Докучаєв
(1846–1903)**

Теоретик ґрунтознавства. Визначив заповідники як наукові еталони для вивчення ґрунту.

«Літопис природи»: Науковий пульс заповідника

Щорічний стандартизований документ, що фіксує стан екосистеми. Єдиний спосіб відстежити довготривалі тренди, які неможливо помітити за один сезон.

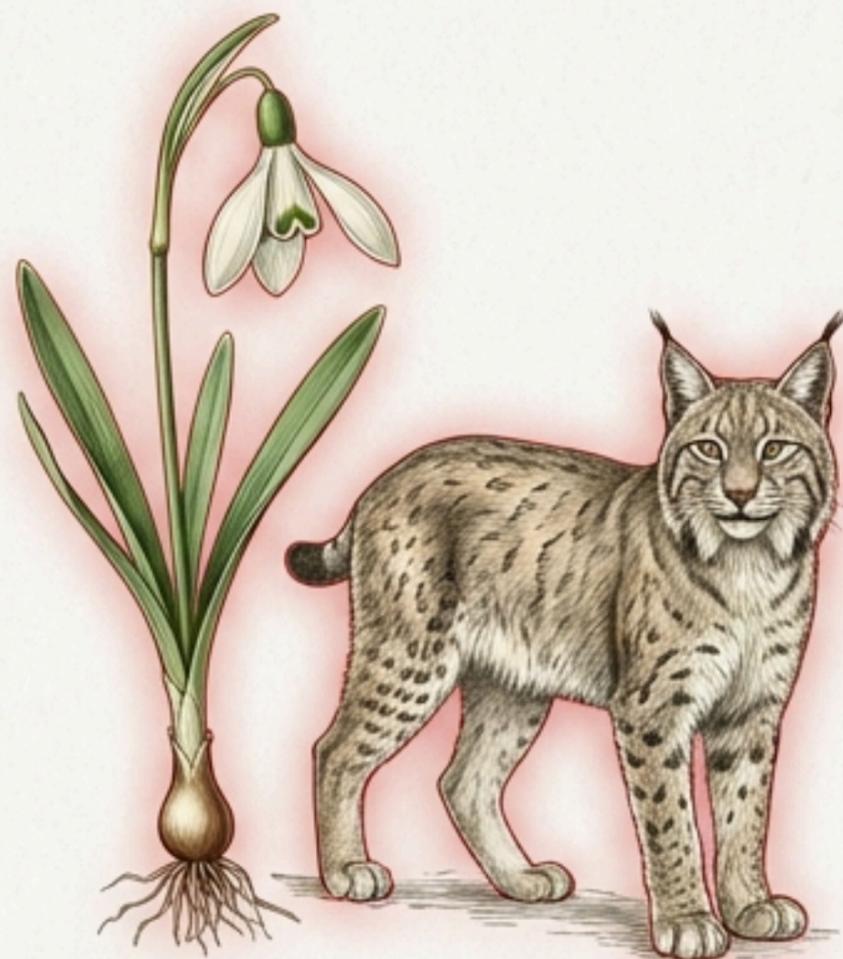
Червона та Зелена книги: Від порятунку виду до захисту системи

Червона книга (Таксономічний підхід)

Фокус:

Охорона окремих видів.

1544 об'єкти
(2021 рік).

Список видів зростає, що свідчить про **погіршення** стану довкілля.

Зелена книга (Ценотичний підхід)

Фокус:

Охорона рослинних угруповань (фітоценозів).

Унікальний український інструмент.

Неможливо зберегти вид, якщо знищено його «дім».

~**800** асоціацій.

Ієрархія Природно-заповідного фонду (ПЗФ)

Відсоток заповідності території

Критична потреба у розширенні ПЗФ, особливо у степовій та лісостеповій зонах.

Біосферні резервати: Глобальна місія та транскордонна співпраця

Приклад транскордонної співпраці.
Природа не знає кордонів і потребує скоординованого управління трьох держав.

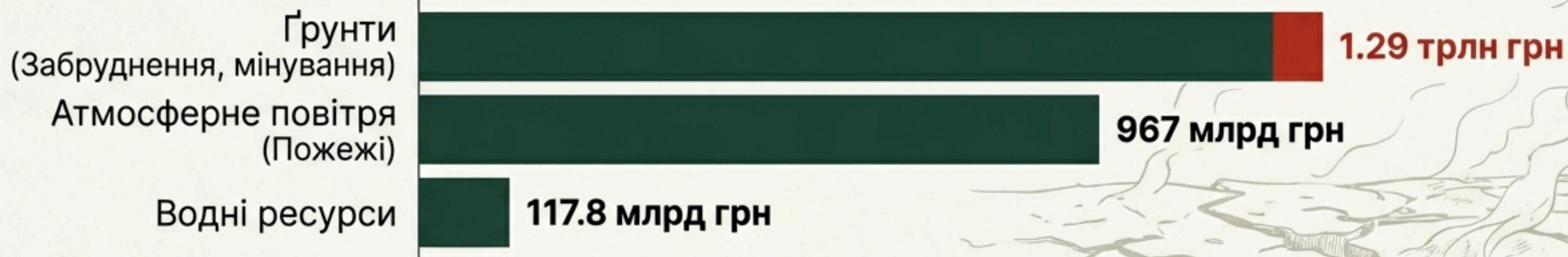
ЕКОЦИД: МАСШТАБ РУЙНУВАНЬ

6 ТРИЛЬЙОНІВ ГРИВЕНЬ

Загальні збитки довкіллю, 2024–2025

3.63 ТРИЛЬЙОНА ГРН

Прямі збитки Природно-заповідному фонду

3.6 мільйона гектарів природоохоронних територій зазнали впливу війни.

Втрачене життя та перервана наука

Втрата біорізноманіття

Флора

76.5 млн дерев та рослин знищено.

Фауна

75,200 диких тварин загинуло.

Наукова криза

Розрив ланцюга даних «Літопису природи».

- Втрачено доступ до ключових полігонів: Біосферний заповідник «Асканія-Нова», Чорноморський біосферний заповідник.
- Неможливість відстежувати кліматичні зміни через прогалини в даних.

Стратегічний горизонт: Відновлення та євроінтеграція

Розмінування та Ревіталізація

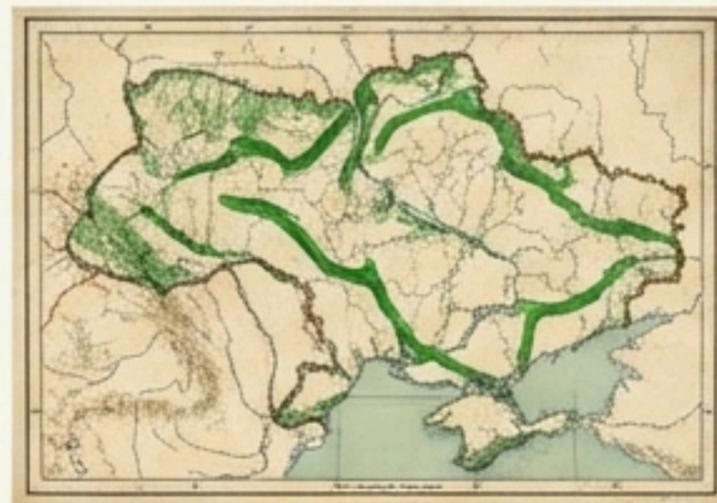
Розробка нових методів очищення ґрунтів від хімічного забруднення.

Смарагдова мережа (Emerald Network)

Імплементация Пташиної та Оселищної директив ЄС.

Розширення до 15%

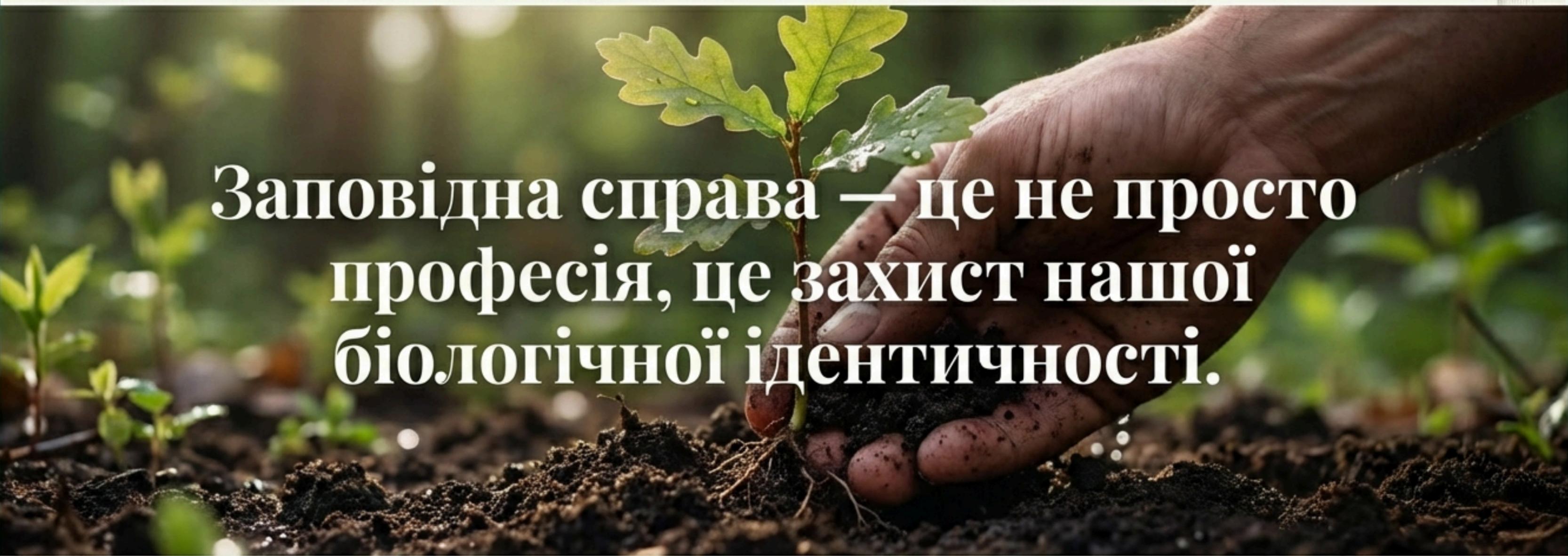
Створення екологічних коридорів для з'єднання фрагментованих земель.

Цифровізація

Відкритий доступ до кадастрів ПЗФ та оцифрування «Літописів природи».

Моральний імператив

A close-up photograph of a person's hand gently holding a small oak sapling with its roots in dark soil. The background is a soft-focus forest scene with sunlight filtering through the trees.

Заповідна справа — це не просто професія, це захист нашої біологічної ідентичності.

Війна показала крихкість «Зеленого серця» Європи. Завдання наступного покоління — не пасивна охорона, а активне відновлення та реінтеграція українських екосистем у глобальну біосферу.

Джерела та література

- Закон України «Про природно-заповідний фонд України».
- Червона книга України (2021) та Зелена книга України.
- Звіти Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів (2024–2025) про збитки від військової агресії.
- Матеріали програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера» (МАВ).
- Борецько В.Є. «Історія охорони природи України».
- Дані Української Природоохоронної Групи (UNCG).
- Лекційні курси: «Заповідна справа» (Житомирська політехніка, НУБіП).
- Наукові праці Г. Кожевнікова, В. Докучаєва, М. Шарлеманя.